

ma 45–55 éves lehet az illető, és gondolom, hogy elég nehéz helyzetben van: könyvei alacsony példányszámban jelennek meg, alig recenzálják és még ritkábban fordítják német, angol, svéd vagy norvég nyelvre őket. Neki magának egyelőre tanári vagy egyéb mellékállása lehet, mert szimpla írásból nem lehet megélni. Ha netalántán megkeresi egy újságíró, és aznap optimista formában van, elmondja titkos tervét: spórolt pénzéből hamarosan egy év fizetés nélküli szabadságra megy, és akkor megalkotja a lelkében réges-rég szunnyadó nagy művét: a 2020-as évek magyar regényét.

Sok sikert, kolléga/nő!

Hargitai Miklós

Nem itt van Amerika

A héten, mármint a megírás hetének hétfőjén iskolai szünet volt Andalúziában. Columbus Amerikába érkezésére emlékeztek, ami nemzeti ünnep majdnem mindenütt, ahol spanyolok élnek. A partot érés évfordulója október 12., ami most vasárnapra esett, de Spanyolországban bonyolult mechanizmus gondoskodik róla, hogy a diákok meg a szabadságra vágyó felnőttek ilyenkor se járjanak rosszul. A hétvégére eső ünnepet a legközelebbi munkanapon kiadják (és nem kell ledolgozni, mint nálunk a hosszú hétvégék betét napjait), ez diákra és dolgozókra egyaránt érvényes. Ráadásul ott van még a fehér hét intézménye, amelynek révén egy hét szünet jár az iskolásoknak az ilyen-olyan okokból mégis ünnepnapra eső és nem áthelyezett szabadnapokért. Én amúgy katolikus gimnáziumba jártam Budapesten a rendszerváltás előtt, ami azzal az előnnyel járt, hogy az állami és az egyházi ünnepeket is megkaptuk. De egy mai spanyol diáknak még ennél is több iskolaszüneti napja van. Nem minden tartományban, mert az állam szabadnapkeretet határoz meg, és maguk a tartományok döntenek el, hogy ezeket mikor használják fel. Ám a lényeg mégiscsak az, hogy két-három hetenként van valamilyen szünet.

A Fiesta Nacional de España (más néven Día de la Hispanidad) az ünnepek között is a legnagyobbak közé tartozik. Állami szinten ez Spanyolország nemzeti ünnepe: az ország egységét, történelmét és dicsőségét ünneplik, olyasformán, mint mi augusztus 20-án. Madridban katonai parádét tartanak, a királyi család is megmutatja magát, a spanyol állam a saját egykori nagysága előtt hódol, felszabadultan, keserűség nélkül. Ugyanakkor a part-raszállás a spanyol nyelv és kultúra világméretű terjedésének jelképes kezdete is volt, és ez az ünnep másik tartalma, amire a Día de la Hispanidad megnevezés utal. Arról van szó, hogy – bár erre Magyarországon ritkán gondolunk – területi alapon tényleg a fél világ spanyolul beszél. Az USA lakosságának egyhatoda spanyol anyanyelvű; Közép-Amerika teljesen, Dél-Amerika pedig szinte teljesen (Brazíliát leszámítva) spanyol ajkú, ami ösz-

szesen jóval több mint 450 millió embert jelent. És nekik nemcsak a nyelvük spanyol, hanem a kultúrájuk is: a közép-amerikai és a belső-spanyolországi templomépítészet között, ha azonos korszakokat hasonlítunk össze, nincs jelentős különbség; Amerikában is van bikaviadal; Spanyol-Amerika szinte minden országában létezik olyan zenei műfaj, amelynek az andalúz flamencóig nyúlnak a gyökerei, mint ahogy van (a gasztronómiában) paella, tortilla, empanada is mindenfelé Floridától délre. Egyik sem pont ugyanolyan, mint a spanyol – a bikaviadal sem –, de mind onnan ered, és a spanyolok büszkék rá.

Az ünnepre csak mostanában kezd némi árnyék vetülni: egyre többen vitatják, hogy a gyarmatosításon és a helyi népek gazdasági-kulturális elnyomásán van-e mit ünnepelni. Különösen a baloldali, illetve a regionális, alapértelmezésben nacionalista (baszk, katalán stb.) pártok opponálják a Columbus-kultuszt – ami egyben azt is jelenti, hogy Andalúziában viszont egyelőre zavartalan a fieszta. Hogy andalúz szempontból sem túl könnyű mit kezdeni az amerikai spanyol örökséggel, azt például a múzeumokban látni – vagy inkább nem látni: a malagai nagyobb múzeumokat már végigjártuk, de még semmivel nem találkoztunk, ami a tengerentúlról érkezett volna (Benalmadena pueblóban van egy „prekolumbián” múzeumocska, de egyrészt Benalmadena spanyol léptékkal kisváros, másrészt a szóban forgó gyűjtemény nyitvatartása olyan rövid, és olyan életszerűtlen időzítésű, hogy még soha nem sikerült bejutnunk, pedig kifejezetten kíváncsiak lennénk rá). Az andalúzek a sajátjuknak tekintik Cristóbal Colónt (errefelé így hívják), hiszen eleve a szomszédos Huelvához, az epertermesztés eldorádójához közeli Palos kikötőjéből indult Amerika (illetve eredetileg India) felé, a hajói is ott készültek, és a szintén andalúziai Granadában állapodott meg a spanyol királlyal a küldetés finanszírozásáról; a vonatkozó szerződést meg az ugyancsak a tartományon belüli Santa Fe városában írták alá. Az expedíció központja az andalúz Sevilleben volt – a város voltaképp Columbusnak köszönheti, hogy világkereskedelmi központtá vált, mivel ide futottak be az amerikai árukkal megrakott hajók. Az már csak ráadás, hogy a felfedező/hódító/népiertő (kinek hogy) földi maradványainak zöme a sevillai katedrálisban nyugszik – ehhez képest a legkevesebb, hogy az iskolások minden évben kapnak egynapnyi szünetet az emlékezésre.

Malagában nem spilázzák túl az ünnepet: az üzletek zárva tartanak (ezt a spanyolok nem tekintik nemzeti tragédiának, a magyar típusú ünnep előtti bevásárlási pánik ismeretlen), a Banda Municipal pedig koncertet ad. Minden évben megy egy malagai küldöttség Floridába, mert a Columbus Day ott is ünnep. Más andalúz városokban nagyobb a felhajtás. Granadában ünnepi misét tartanak a Capilla Realban, meg koszorúzást, zászlófelvonást, katonai tiszteletadást, a városvezetők is kivonulnak. Jerezben ilyenkor van a Feria Alma Hispana nevű fesztivál sok finom étellel és jó zenéssel. Marbella zászlókkal, balkonkárpitokkal jelzi az ünnepet (mint Malaga húsvétkor). Palos de la Frontera, a Columbus-flotta kikötővárosa, és a Muelle de las Carabelas (a Karavellák kikötője, ahonnan voltaképpen elindultak) természetesen felbolydul, az állami rádió és tévé egész nap onnan közvetít. Antequerában a

Guardia Civil tagjai kapnak ilyenkor kitüntetések. A huelvai La Rábida kolostorban (Monasterio de La Rábida) – itt élt Columbus, mielőtt elindult Amerikába – minden év október 12-én ünnepeket, szentmiséket és koszorúzást tartanak. A kolostor ma is látogatható, interaktív kiállítás mutatja be az Újvilág-felfedezés előkészületeit. A Casa Colón – Huelva városában – egy múzeum és rendezvényhelyszín, ahol egész évben Columbus-ünnep van, de ilyenkor napokon át csúcsra járatják a megemlékezést. Az Afrikában lévő, de Spanyolországhoz tartozó Melillában viszont – talán a gyarmati múlt/jelen és az abból adódó szolidaritás miatt – nem ünneplik a Columbusnapot, és még munkaszünetet sem tartanak.

Maga a felfedező a hivatalos spanyol emlékezetpolitikában továbbra is az egyik kiemelt nemzeti hős, aki megalapozta Spanyolország aranykorát (a szó szoros és átvitt értelmében is), meg az Újvilág és a spanyol korona voltaképpen máig tartó kapcsolatát. Egy másik, mostanság egyre erőteljesebben ható narratíva szerint Columbus a globalizáció és a modern kereskedelem egyik elindítója. Columbus-szobor vagy utca szinte minden nagyobb településen van, és egyelőre nem jött divatba az eltávolításuk/lecserélésük, szemben az USA-val. Az idősebb spanyolok szinte egyöntetűen pozitív figurának tartják, a mai iskolások már nem ennyire egyértelműen – úgy is mondhatnánk, hogy kezd a helyére kerülni. Hogy szerepe volt az amerikai kontinens kizsákmányolásában és leigázásában, azt már nem igazán vitatják, annak ellenére, hogy az első útjáról alig hozott haza valamit, és a másodikról is főleg csak pár rabszolgát meg elhanyagolható mennyiségű aranyport. Viszont ő építette ki azokat a tengeri útvonalakat, amelyeken keresztül 1492 és 1650 között nagyjából 200 tonna arany és 1800 tonna ezüst áramlott Spanyolországba, egyebek között hiperinflációt és a gazdaság visszaesését okozva. Némiképp úgy jártak vele, mint Magyarország a NER alatt az uniós támogatásokkal: sokan meggazdagodtak belőle, de az innovációt, a valódi vállalkozószellemet és a hazai ipart jó időre zárójelbe tette, mert sokkal kisebb erőfeszítéssel lehetett forrásokhoz jutni a gyarmatáru-kereskedelemből, mint bármi egyébből. Tekintheznénk figyelmeztetésnek is: Spanyolország akkor veszítette el örökre (?) a világhatalmi státuszát, amikor annyi pénze volt, hogy abból a hosszú távú jövőjét is megalapozhatta volna. A példa csak ott sántít, hogy ők viszont az EU-csatlakozásból kifejezetten jól jöttek ki, és az akkor kapott lehetőséget hozzánk képest példászerűen használták fel – ha tanulságot akarunk, azt inkább itt kellene keresni.

Mellesleg a Columbus utáni két évszázadban Spanyolország ténylegesen a világ ura volt, ma pedig Európa perifériája (még annak ellenére is, amit a legutóbbi naplóbejegyzésben írtunk: hogy gazdaságilag tartósan jól teljesít mostanában). Vagyis a történelmi szerencse forgandósága nyomán sokkal többet veszített – hatalomban, befolyásban, területben, népességben, gazdasági erőforrásokban –, mint Magyarország Trianonban. Kézszelfogható különbség ugyanakkor, hogy míg ők a régi dicsőséget boldogan ünneplik, látható kudarcézés nélkül, mi száz éve búsongunk a saját veszteségeinken. Náluk nem politikai program (és belátható időn belül nem is lesz), hogy „tegyük naggyá újra Spanyolországot”. Úgy gondolják, éppen elég nagy így is.